Riina Nousiainen

24.5.2021

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Kirjallinen asiantuntijalausunto tiistai 25.5.2021 klo 12.15

HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI JATKUVAN OPPIMISEN JA TYÖLLISYYDEN PALVELUKESKUKSESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI, HE 76/2021 VP

Lausunnon keskeiset huomiot

- Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus voi tuoda vakautta ja selkeyttä jatkuvan oppimisen politiikkaan sekä edesauttaa osaavan työvoiman saatavuutta.
- Suurin painoarvo palvelukeskuksen tehtävissä tulisi olla jatkuvan oppimisen koulutuksen ja palveluiden parantamisessa ja tarjonnan lisäämisessä.
- Palvelukeskuksen mahdollisuudet toteuttaa sille määriteltyjä tehtäviä ovat riippuvaisia jatkuvaan oppimiseen osoitetusta rahoituksesta. Jatkuvan oppimisen tavoitteiden toteutuminen edellyttää riittävää ja pysyvää kansallista rahoitusta.

Yleiset huomiot esityksestä

Työelämän muutosten nopeus ja niistä aiheutuva tarve oman osaamisen jatkuvaan kehittämiseen koskee kaikkia työikäisiä. Jatkuvan oppimisen politiikan lyhytjännitteisyys on hidastanut koulutus- ja palvelujärjestelmän kykyä löytää käytännön ratkaisuja, joilla vastataan osaamistason nostoon, osaamisen kohtaannon parantamiseen ja työllisyyden vahvistamiseen liittyviin haasteisiin. Tähän toimintaympäristöön esitetty jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus voi tuoda kaivattua selkeyttä ja vakautta.

Palvelukeskukselle aiottujen tehtävien menestyksellinen toteuttaminen edellyttää vahvaa yhteistyötä ja vuoropuhelua hallinnon alojen välillä sekä työelämän ja koulutus- ja osaamispalveluiden tuottajien välillä. Keskeistä on sellaisten yhteistyö- ja toimintamallien hyödyntäminen ja kehittäminen, joissa jatkuvan oppimisen tarpeet saadaan näkyviin paremmin ja täsmällisemmin eri kohderyhmillä, alueilla ja toimialoilla.

Osaamisen kohtaanto-ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan täsmällisempää tietoa työelämän osaamistarpeista sekä monimuotoisia

Riina Nousiainen 24.5.2021

ja työelämän tarpeisiin joustavia koulutusratkaisuja. Myös työpaikoilla tarvitaan systemaattista osaamisen johtamista ja osaamiseen investoimista.

Palvelukeskuksen mahdollisuudet toteuttaa sille laissa määriteltyjä tehtäviä ovat riippuvaisia jatkuvaan oppimiseen osoitetusta rahoituksesta. Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen työryhmän asettamien tavoitteiden toteutuminen edellyttää riittävää ja pysyvää kansallista rahoitusta jatkuvalle oppimiselle.

Palvelukeskukselle esitetyt tehtävät

Palvelukeskukselle aiotut tehtävät ovat laajoja. Palvelukeskuksen pitäisi pystyä omalla toiminnallaan vastaamaan niihin tunnistettuihin jatkuvan oppimisen tarpeisiin, joihin nykyisellä toimijaverkostolla ja toimintamuodoilla ei pystytä vastaamaan. Keskeistä on varmistaa resurssien tehokas hyödyntäminen ja päällekkäisen tekemisen välttäminen muiden toimijoiden kanssa.

Suurin painoarvo palvelukeskuksen tehtävissä tulisi olla jatkuvan oppimisen koulutuksen ja palveluiden parantamisessa ja tarjonnan lisäämisessä. Keskeistä olisi tukea sellaisten koulutuksellisten ratkaisujen ja toimintamallien tuottamista, jotka ottavat ennakolta huomioon työelämän rakennemuutoksista johtuvat muutokset osaamistarpeissa ja niiden vaikutukset työntekijöihin. Tällaisilla ratkaisuilla voitaisiin parantaa myös osaavan työvoiman saatavuutta.

Ennakoinnin tietotuotanto on jo varsin runsasta, ja ennakoinnissa keskeisintä olisi koota ja analysoida tietoa jatkuvan oppimisen näkökulmasta eri toimijoiden helposti hyödynnettävään digitaaliseen muotoon.

Esityksessä jää vielä epäselväksi, millä toimintatavoilla palvelukeskus voi käytännössä koordinoida alueellisia yhteistyörakenteita ja ylialueellista yhteistyötä. Yhteistyön varmistaminen edellyttää modernien toimivien työskentely- ja toimintatapojen kehittämistä, joilla varmistetaan eri toimijoiden mahdollisuus osallistua yhteistyöhön. Tähän yhteistyöhön tulee osallistaa laajasti myös työntekijäjärjestöt.

Palvelukeskuksen hallintomalli

Palvelukeskuksen sijoittuminen erillisyksikkönä Opetushallituksen yhteyteen on keskukselle esitettyjen tehtävien näkökulmasta luontevaa. Esitys jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvoston tehtävistä ja kokoonpanosta on kannatettava sillä perustelumuistioon kirjatulla

Riina Nousiainen 24.5.2021

tarkennuksella, että työelämän edustajina olisi saman verran työntekijöiden ja työnantajien edustajia.

Koulutus- ja osaamispalveluiden rahoitusmuodot

Palvelukeskuksen kautta rahoitettavien koulutus- ja osaamispalveluiden tulee olla nykyistä palvelutarjontaa täydentäviä. Palvelukeskuksen kautta on mahdollista kohdentaa rahoitusta tietyille esimerkiksi aliedustetuille kohderyhmille tai muihin rajattuihin osaamistarpeisiin. Oikein kohdennetuilla tukitoimilla voitaisiin nostaa koulutuksen läpäisyastetta esimerkiksi työvoimapula-aloilla.

Palvelut on tarkoituksenmukaista kohdentaa työssäkäyville ja työvoiman ulkopuolella oleville, sillä näille kohderyhmille ei ole kattavasti tarjolla jatkuvaa oppimista tukevia palveluita. Myös iso osa jatkuvaan oppimiseen koulutustarjonnasta perustuu kokoaikaiseen opiskeluun. Esityksen lähtökohta, jossa rahoitusta kohdennettaisiin pääsääntöisesti lyhytkestoiseen koulutukseen, johon osallistuminen ei edellyttäisi esimerkiksi pitkää poissaoloa työstä, on kannatettava. Tätä kautta palveluiden tarjoajia tuetaan samalla kehittämään uusia jatkuvan oppimisen koulutusmuotoja, joilla mahdollistetaan osaamisen hankkiminen tiiviisti osana työtä.

On mahdollista, että palvelukeskuksen myöntämät valtionavustukset ja hankinnat pirstaloittavat työikäiselle väestölle suunnatun koulutuksen rahoitusta. Tämän ehkäisemiksi on tärkeää, että työvoimatarpeita vastaavan tutkintokoulutuksen volyymi katetaan perusrahoituksella. Esityksessä olisi hyvä tarkentaa, mitä ovat ne yhteistyön ja koordinaation muodot, joilla varmistetaan mm. hankintojen järkevä yhteensovittaminen.

Muut huomiot esityksestä

Osaamistarpeiden muutos koskee kaikkia työikäisiä. Osaamisen ennakointifoorumin tulosten mukaan uusista työpaikoista lähes 60 prosenttia edellyttää korkeakoulutasoista osaamista. Tämä heijastuu tarpeena hankkia tai täydentää korkeakoulutasoista osaamista lyhyempinä täydentävinä kokonaisuuksina tai kokonaisina tutkintoina työuran aikana. Yksilöiden tarpeista lähtevän jatkuvan oppimisen palvelukokonaisuuden rakentaminen tulee olla myös palvelukeskuksen toiminnan lähtökohtana.

Lisätietoja Riina Nousiainen
asiantuntija, koulutus ja osaaminen
riina.nousiainen@sttk.fi